

Pirmieji eksponatai – A. Gustaičio vaizdeliai vaikams „Katinų puota“ ir „Lokys Šiurys“, sukurti prieškarinėje Lietuvoje, gauti apie 1970 m. Rinkinys tvarkomas, tyrinėjamas.

Gausiame nuotraukų rinkinyje – rašytojo portretai įvairiais gyvenimo laikotarpiais: Lietuvoje, Vokietijoje, Amerikoje. Išliko įdomios portretinės nuotraukos iš prieškarinės Lietuvos laikų – 1926 m. Marijampolės mokytojų seminarijoje jis vaidina Kęstutį; 1927 m. su savo auklėtiniais Lietuvoje; 1928 m. – pradėdamas studijas VDU Kaune; su režisieriumi Romualdu Juknevičiumi; su poetu Vytautu Montvila Marijampolėje; VDU Humanitarinio fakulteto 1932 m. baigimo vinjetė. Ypač vertingos nuotraukos iš Vokietijos DP laikotarpio – kartu su Lietuvių rašytojų draugijos (toliau – LRD) tremtyje nariais (1946 m.); su bičiuliu iš Lietuvos laikų poetu H. Radausku. Nepaprastai vertingos ir unikalios nuotraukos, kuriose atsispindi „keliaujančios ketveriukės“ Bern. Brazdžionio, S. Santvaro, P. Andriušio, A. Gustaičio gastrolių įvairiose DP stovyklose momentai. Žymių fotografų Vytauto Maželio ir Kazio Daugėlos nuotraukose užfiksuotos akimirkos iš A. Gustaičio gyvenimo Amerikoje – darbas cukraus fabrike „Domino“, Lituanistinėje mokykloje, „Keleivio“ redakcijoje. Viena įdomiausių nuotraukų, kurioje „sustabdytas“ istorinis faktas – LRD tremtyje ir LRD JAV susivienijimas į vieną LRD 1950 m. Bostone. Įdomios nuotraukos iš Bostono lietuvių rašytojų klubo subatvakarių. Fotonuotraukose užfiksuotas ir šeimos gyvenimas – su žmona aktore Aleksandra, įkūrę Ravensburge dramos studiją; vėliau – perėmę vadovavimą Bostono dramos sambūriui; kartu su sūnumi Algimantu, su jo žmona Mary, anūkais.

Rinkinį papildo fotomenininko Z. Baltrušio nuotraukos iš A. Gustaičio gimtųjų vietų.

Ypatingą faktologinę reikšmę muziejininkams ir literatūros tyrinėtojams turi dokumentai. Jų pagalba galima sudaryti tikslų rašytojo gyvenimo modelį. Išsaugoti ypač vertingi ne tik rašytojo A. Gustaičio, bet ir jo žmonos aktorės Aleksandros Zdanavičiūtės dokumentai, išduoti prieškarinėje Lietuvoje, Vokietijoje, Amerikoje. Iš svarbesnių minėtini šie – rašytojo gimimo metrikos nuorašas; Marijampolės pedagoginės seminarijos baigimo liudijimas, VDU Humanitarinio fakulteto studijų knygelė bei pažymėjimas, Valstybės teatro direktoriaus pažymėjimas. Unikalūs dokumentai, išduoti A. Gustaičiui Vokietijoje – identifikavimo kortelė, Ravensburgo stovyklos prancūzų valdžios leidimas išvykti į kitas stovyklas su teatro grupe gastrolėms, iškvietimas į Ameriką. Minėtini ir žmonos Aleksandros dokumentai, iš kurių sužinome, kad ji, baigusi „Saulės“ mergaičių gimnaziją, pradeda studijuoti teisę VDU, tačiau vėliau pereina į Dramos teatro grupę, kurioje vienas iš vadovų buvo Jurgis Savickis.

Neįkainojamą vertę įgauna rankraščiai, tampantys savotiškais dokumentais, bylojančiais apie rašytojo kūrybinio proceso raidą. Tai pavieniai lapai, rankraštiniai sąsiuviniai, straipsnių rankraščiai. A. Gustaitis eilėraščius, vaizdelius, pjeses kūrė prieškarinėje Nepriklausomoje Lietuvoje, Vokietijoje, Amerikoje. Parašė ir išleido penkias poezijos knygas, kurios buvo puikiai sutiktos ir įvertintos literatūriniame pasaulyje. Pirmuosius eilėraščius parašė besimokydamas Marijampolės mokytojų seminarijoje. Rinkinyje yra jo kūrinių rankraščiai parašyti Lietuvoje: pirmasis jo satyrinis eilėraštis „Eiliakalys“, sukurti vaizdeliai vaikams „Katinų puota“, „Lokys Šiurys“, pirmos penkių veiksnių komedijos „Slogučiai“ spaudinys. Pirmoji satyrinės poezijos rankraštinė knyga „Žąsino taukai“ buvo sudaryta Vokietijoje ir įteikta leidėjui. Deja, ji taip ir neišvydo pasaulio. Rankraštinė knyga saugoma rinkinyje.

Literatūriniame pasaulyje A. Gustaitis debiutuoja Amerikoje 1956 m. satyrinės poezijos knyga „Anapus teisybės“. Vėliau parengė antrą, didelio populiarumo sulaukusią knygą „Ir atskrido juodas varnas“ (1966 m., antroji laida – 1968 m.). Už ją autoriui paskirta Lietuvių rašytojų draugijos premija. 1973 m. išėjo „Saulės šermenys“; 1982 m. – „Ko liūdi, putinėli?“ 1987-aisiais pasirodo dvi knygos: „Pakelėje į pažadėtąją žemę“, išleista Amerikoje ir pelniusi JAV Lietuvių bendruomenės Kultūros tarybos literatūros premiją, ir rinktinė „Pasiglostymo palaima“, išleista Vilniuje. Rinkinyje saugomos ne tik išleistos rašytojo knygos, bet ir šių knygų juodraštiniai rankraščiai. A. Gustaitis sukūrė nemažai vaidinimų, pjesių, satyrinių vaizdelių, kurie sudarytų atskirą knygą, deja, jie nebuvo išleisti. Rinkinyje saugomi jo kūrinių rankraščiai: „Sekminių vainikas“, „Daktaras Vincas Kudirka“ (šią 6 veiksnių pjesę rašytojas atkūrė pagal to paties pavadinimo K. Inčiuos dramą), „Kaip velnias

prisiviliojo Fortunato Klibo sielą“, „Rudens vakaras Blakučio troboje“, „Dukart du yra penki“, „Antrasis frontas“ ir kt. Dauguma šių pjesių buvo pastatytos Bostono ir Čikagos lietuvių teatruose. Nemažesnę svarbą rašytojo paveikslui atkurti turi jo atviri, humoru trykštantys rankraštiniai atsiminimai apie gyvenimą Lietuvoje, nuoširdūs atsakymai į įvairių korespondentų klausimus, straipsniai apie draugus, teatrą, literatūrą, įvairiomis progomis pasakytos kalbos.

Rinkinyje yra turtinga memorialinė biblioteka – apie 1000 vnt. A. Gustaitis kaupdamas knygas didžiausią dėmesį skyrė lietuvių literatūrai: nuo prieškarinės Lietuvos rašytojų Maironio, V. Kudirkos, Vaižganto, V. Krėvės, K. Binkio, B. Sruogos, V. Mykolaičio-Putino, K. Borutos, J. Biliūno, J. Savickio iki A. Baltakio, J. Degutytės, B. Baltrušaitytės, V. Bložės, V. Bubnio, J. Ivanauskaitės, V. Žilinskaitės, J. Erlicko, M. Karčiausko, R. Kluso, A. Dabulskio ir kt. Saugomos beveik visų išėivijoje rašiusių autorių knygos. Daugelyje jų yra gražių dedikacijų. Beveik visas savo knygas jam dedikavę P. Andriušis, Bern. Brazdžionis, S. Santvaras, L. Andriekus. Yra knygų, gautų iš J. Aisčio, F. Kiršos, H. Nagio, Liūnės Sutemos, K. Bradūno, M. Katiliškio, J. Jankaus, B. Pūkelevičiūtės, A. Landsbergio, K. Barėno ir kt. Šalia išėivijų rašytojų knygų bibliotekoje buvo saugomos ir A. Solženicino „Archipelago Gulagas“, M. Gorkio „Dugne“, N. Gogolio „Mirusios sielos“. Yra reprodukcijų albumų, meno knygų, įvairių žodynų.

Bibliotekoje iš esančių spaudinių išskirtine bibliografinė retenybe tampa Vokietijoje ėję unikalūs leidiniai: humoro ir satyros laikraštis „Dievo Paukštelis“, kuriame bendradarbiavo A. Gustaitis; „Mūsų Kryžiaus keliai“ – Ravensburge 1945 m., žurnalas „Mintis“ – 1947 m.; „Gintaras“ – Spakenberge 1948 m., o taip pat Bostono lituanistinėje mokykloje leistas laikraštėlis „Švilpukas“, „Keleivio“ laikraštis. Pastarajame A. Gustaitis dirbo beveik 20 metų. Bibliotekoje saugomi ir prieškarinėje Lietuvoje 1925 m., 1928 m., 1929 m. leisti „Židinio“ žurnalai.

Neįkainojamą vertę turi poeto epistolinis palikimas, vertingi A. Gustaičio laišakai rašyti draugams, kolegoms S. Santvarui, Bern. Brazdžioniui, P. Andriušiui 1946 m., 1947 m., 1948 m. bei gausybė laiškų, rašytų jam. Iš respondentų galima išskirti S. Santvaro (nuo 1947 m. iki 1988 m.), S. Pilkos (nuo 1944 m. iki 1947 m.), B. Railos (nuo 1956 m. iki 1990 m.), Pulgio Andriušio (nuo 1947 m. iki 1970 m.); Bern. Brazdžionio (nuo 1949 m. iki 1988 m.). Yra J. Aisčio, F. Kiršos, V. Krėvės, J. Tysliavos, M. Vaitkaus, H. Nagio, A. Mackaus, L. Andriekaus, E. Cinzo, M. Katiliškio, P. Jurkaus ir kitų laišakai.

Kiekvienas laiškas – tarsi mažas kūrinys, kuriame užtinkame laiko ženklus, liudijančius apie tuometinę politinę, visuomeninę situaciją. Laiškuose atsispindi rūpestis dėl lietuvių nutautėjimo, dėl redaguojamų leidinių; kalbama apie teatrą, kiną, muziką, dailę ir dailininkus, literatūrą. Kai kur laiškuose išnyra ir pilkos gyvenimo tremties detalės, niūri kasdienybė svečioje šalyje.

Algimantas Gustaitis perdavė muziejui ir asmeninius tėvo daiktus: rašomąją mašinėlę, parkerį, laikrodį, skulptūrėlę, albumus ir kt. Saugomi ir vertingi meno kūriniai: dail. V. Vizgirdos tapytas A. Gustaičio portretas; dail. P. Lapės pieštas A. Gustaičio šaržas. Muziejaus lankytojams rūpi ne tik pamatyti poeto bei jo artimųjų nuotraukas, išvysti jo rankraščius, knygas, bet ir svarbu išgirsti rašytojo balsą. Rinkinyje saugoma vertinga garso kasetė bei CD su poeto įskaitytais eilėraščiais ir papasakotais atsiminimais. Įrašus padarė Romas Šležas. A. Gustaitis visą gyvenimą svajėjo apie aktorius karjerą. Galimybė išbandyti jėgas realiame kine jam buvo suteikta. 1964-aisiais A. Gustaitis atliko pagrindinį vaidmenį pagal J. Jankaus novelę „Velnio bala“ R. Šležo sukurtame filme, kuris tų metų JAV universitetų konkurse laimėjo III vietą. Tais pačiais metais su savo artimiausiu draugu poetu Stasiu Santvaru išleido jų skaitytos poezijos pirmąją lietuvišką plokštelę Amerikoje. Video kasetė su filmo įrašu bei plokštelė saugomi A. Gustaičio rinkinyje.

Išsipildė A. Gustaičio svajonė. Jo archyvinė medžiaga – nuotraukos, dokumentai, rankraščiai, laišakai, memorialiniai daiktai, spaudiniai, meno kūriniai, memorialinė biblioteka – perkelta į Lietuvą, į Maironio muziejų.

Vieno talentingiausių neprilygstamo satyriko A. Gustaičio rinkinys tapo svarbiu tyrinėjimo objektu, kuris atveria plačias galimybes iš arčiau pažvelgti į rašytojo gyvenimo ir kūrybos kelius. Rinkinys ateityje bus papildomas naujais eksponatais.